

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3486

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Motivering

Utgiftsområde 13 omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering och jämställdhetspolitik samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

Traditionen av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige.

I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla större språk. Det gör Sverige och det svenska samhället rikare på många sätt. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välstånd.

Världen står mitt i den största flyktingkrisen i modern tid, med drygt 65 miljoner människor på flykt. Människor som flyr krig och förtryck måste kunna söka skydd. Tillsammans med andra EU-länder har Sverige ett ansvar att värna asylrätten. Sverige tog under 2015 emot 163 000 människor och det kom runt 10 000 människor i veckan. Myndigheter, kommuner och civilsamhället gjorde viktiga insatser för att bara klara av att ge alla dessa människor tak över huvudet. Den rådande flyktingkrisen är framför allt en kris för de människor som tvingas fly, men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge.

Sverige har därför behövt vidta åtgärder för att minska antalet asylsökande som söker sig hit. Det handlar om att kunna ta emot de som flyr på ett värdigt och bra sätt och det handlar om att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd.

Därför var Liberalerna drivande i att få till stånd den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen som slöts mellan allianspartierna och regeringen hösten 2015. Överenskommelsen innebär att Sveriges mottagningsregler i större utsträckning liknar andra jämförbara länder, till exempel Tyskland, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration.

Sedan 20 juli 2016 gäller regeringens restriktiva migrationslagstiftning som innebär att svensk lagstiftning ligger på en miniminivå enligt EU-rätten och internationella konventioner. Svensk migrationslagstiftning behöver ligga mer i linje med andra europeiska länder men Liberalerna kan inte acceptera alltför restriktiva och inhumana regler.

Liberalerna står fast vid migrationsöverenskommelsen och rätten för barnfamiljer att återförenas även vid tillfälliga uppehållstillstånd och oavsett skyddsskäl. Vi röstade därför emot regeringens förslag som innebär att barnfamiljer nu splittras.

Vidare är vi kritiska till att bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter, vilka var en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbt-personer, nu tagits bort. Detsamma gäller nödvändigheten och proportionaliteten med att grunden för uppehållstillstånd när det gäller övriga skyddsbehövande tagits bort.

Liberalerna vill värna familjeåterföreningen. Våra förslag uppskattas leda till ca 5 000 fler beviljade och mottagna anhöriginvandrare 2017. En mer generös och human familjeåterförening i förhållande till regeringens leder till ökade kostnader. *För att finansiera förbättrade villkor för familjeåterförening anvisar vi för år 2017 355 miljoner kronor på anslag 1:2 Kommunersättning vid flyktningmottagande, 54 miljoner kronor på anslag 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare och 30 miljoner kronor på anslag 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare.* Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 8.

Liberalerna tog också tydlig ställning mot flera andra förslag, till exempel de alltför korta uppehållstillstånden som kraftigt försämrar integrationen då nyanlända får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, får nu tidsbegränsat uppehållstillstånd i 13 månader. Det leder till etableringsplaner som i praktiken är betydligt kortare än ett år. Bara att få rätt insatser på plats kan ta tid med svensk myndighetsbyråkrati och dagens långa handläggningstider.

Individen måste ges realistiska förutsättningar att komma i jobb och komma in i det svenska samhället. Tiden för uppehållstillstånd bör i stället ligga mer i linje med det som framkommer av migrationsöverenskommelsen, det vill säga tre år. Vi noterar också att en rad remissinstanser var kritiska till regeringens förslag och att Arbetsförmedlingen just pekat på praktiska problem med att genomföra etableringsreformen utifrån ettåriga tillstånd. Vidare gör Migrationsverket bedömningen att 95 procent av alla som fått tillfälliga uppehållstillstånd kommer att ansöka om förlängning vilket kommer påverka Migrationsverkets ärendehantering i negativ riktning.

Mottagandet av nyanlända måste jämnas ut mer i landet. Många kommuner har tagit ett stort ansvar, medan andra inte har gjort tillräckligt. Det är därför positivt att kommuner nu kan åläggas att ta emot fler nyanlända. Regeringen har tidigare avskaffat

den prestationsbaserade ersättningen till kommuner som tar ett stort ansvar för mottagandet vilket Liberalerna beklagar. Vi hade gärna sett ett system med ett reformerat prestationsbaserat stöd och en höjd schablonersättning.

Det är avgörande att Sverige avsevärt förbättrar möjligheterna för asylsökande och nyanlända att snabbare komma in på arbetsmarknaden och i det svenska samhället, annars riskerar alltför många att hamna i ett långvarigt utanförskap och bidragsberoende. Vi måste ge fler människor en chans att få en egen lön att leva på och en bostad.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända ska förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad.

Arbetslösheten bland personer födda utanför Europa och dem med låg utbildning ökar. I dag är 148 000 personer i Sverige som är födda utanför Europa arbetslösa. Det motsvarar 42 procent av alla inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Nästan 58 000 nyanlända finns i etableringsuppdraget och i princip hälften av deltagarna saknar gymnasieutbildning. Dessutom finns alla de tusentals människor som befinner sig i Migrationsverkets mottagningssystem men som ännu inte finns med i jobbstatistiken. Rätt hanterat kommer många nyanlända bidra till svensk tillväxt och välfärd men det krävs reformer. Reformerna för att även de med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället och på arbetsmarknaden ska få jobb.

Dessvärre höjer regeringen i stället skatten på jobb och företagande, något som också drabbar många utrikes födda. I stället för att bedriva en jobbfrämjandepolitik hittar regeringen på traineejobb, extratjänster, beredskapsjobb och snabbspår och dessvärre utlovas mer än vad som kan hållas. I valrörelsen utlovade Socialdemokraterna 32 000 traineejobb – nu hoppas man på 2 500 år 2017 och extratjänsterna skrivs ner från 20 000 till 2 600. Med de statliga beredskapsjobben hoppas regeringen sysselsätta 5 000 personer 2017–2020. De så kallade snabbspåren sysselsätter endast drygt 2 000 personer.

Detta är otillräckligt. Liberalerna är djupt oroade över att regeringen inte vidtar de nödvändiga reformerna som krävs för att fler utrikes födda ska komma i jobb och få en egen försörjning. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb skapas och hur fler nyanlända också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen ska utvecklas, inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa.

Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Regeringen gör vissa välkomna satsningar på utrikes födda med utbildning men gör inte tillräckligt för dem som har en lägre utbildningsnivå. Dessa människor kommer inte att hjälpas av regeringens snabbspår eller aldrig så bra system för validering. De behöver en politik som ger dem möjlighet till utbildning, men framförallt behövs en politik som ger dem chansen att få ett jobb och en lön att leva på. Därför har Liberalerna föreslagit att unga och nyanlända ska kunna få så kallade startjobb som halverar lönekostnaden för arbetsgivaren och ger individen en lön på mellan 14 000 och 16 000 kronor. Under utgiftsområde 14 finns Liberalernas förslag kring en effektivare arbetsmarknadspolitik med fokus på fler i jobb.

Insatser behövs för att få fram fler praktikplatser för nyanlända, vilket är en del i migrationsöverenskommelsen. I dagsläget godkänner Arbetsförmedlingen dock bara sex

månaders praktik, vilket ofta är för kort tid för att bli anställningsbar särskilt med tanke på att många nyanlända har bristande språkkunskaper. Praktik är den stödform som kostar minst för arbetsgivare då de inte betalar lön. Praktikanten får i stället etableringsersättning eller a-kassa. Syftet med sexmånadersgränsen handlar om att arbetsgivare inte ska använda praktikanten som gratis personal, men Liberalerna anser att det finns all anledning att möjliggöra praktik som löper i ett år.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och de formella kvalifikationer som krävs för att komma in på svensk arbetsmarknad. Möjligheten till validering och kompletterande utbildningar måste förbättras och effektiviseras.

Liberalerna vill införa yrkesskola. Yrkesskola är en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en del av migrationsöverenskommelsen. Regeringen aviserar i budgeten att de avser att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, till exempel genom införandet av yrkesskolor. Det är positivt men vi oroas samtidigt över att det snart gått ett år sedan migrationsöverenskommelsen slöts och att ingen utredning ännu tillsatts.

Med bättre språkutbildning för nyanlända ökar möjligheterna att fler kommer i jobb. Undervisningen i svenska för invandrare måste ha en tydlig koppling till den kommunala vuxenutbildningen och individanpassas mer. Det ska gå att kombinera studierna med praktik och arbete och kommuner bör erbjuda utbildning på kvällstid. Små kommuner bör samverka med grannkommuner för att tillsammans öka flexibiliteten. Kopplingen till arbetsmarknaden måste stärkas och fler bör få möjlighet att lära sig svenska på jobbet. Sfi-kurser bör kunna kopplas till särskilda yrkesroller, som till exempel lastbilschaufförer eller vissa vårdyrken. Vi vill också se en ökad konkurrensutsättning med fler aktörer.

Kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Liberalerna anser att svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden. Vidare vill vi se en stärkt och förbättrad samhällsorientering som är obligatorisk. Jämställdhet mellan kvinnor och män inklusive vikten av kvinnors och mäns lika möjligheter och skyldigheter i samhället generellt och på svensk arbetsmarknad ska betonas. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ska lyftas fram. Även hbt-personers rättigheter måste behandlas och frågor om yttrandefrihet och tryckfrihet liksom andra centrala frågor för vårt demokratiska samhälle måste belysas.

Genom årtionden har kvinnor i Sverige fått ökad frihet och självständighet. Detta har bidragit till frihet för kvinnor som individer men har också bidragit till vårt samhälles utveckling och ekonomiska tillväxt. Att ha ett jobb och en egen lön ökar kvinnors självständighet både gentemot samhället men också gentemot sin partner. Denna frihets- och självständighetsresa måste i dag få omfatta fler.

Alltför många utrikes födda kvinnor, framförallt de som kommer som asylsökande eller anhöriginvandrare, står utan jobb och egen lön. De är antingen beroende av samhällets ekonomiska stöd eller sin makes. Dessa kvinnor måste ges möjlighet till egen försörjning, makt att styra sitt eget liv och bli en del av det svenska samhället. Mer insatser behövs för att öka utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och

kontakten med arbetsmarknaden måste tidigareläggas. Kvinnor och män måste mötas av samma förväntningar och krav på att jobba och få en egen lön att leva på.

När en person fått uppehållstillstånd är deltagande i samhällsorientering ofta en viktig del i etableringsinsatserna. Dessvärre deltar endast ca 37 procent enligt Riksrevisionsverket i samhällsorienteringen, vilket är alltför lågt. Även deltagandet i sfi-studier är för lågt och deltagarandelen är lägst för dem som enbart har gått grundskolan i hemlandet. Av dessa personer är det cirka 20 procent som fullföljt. Därmed är det den grupp som kanske är i störst behov av sfi som tyvärr är den som får minst utbildning. Kraven på att delta i svenskundervisning, samhällsorientering och andra etableringsinsatser måste tydliggöras.

Redan i dag finns det en tydlig koppling mellan deltagande i etableringsinsatser och rätten att få ersättning. Liberalernas bedömning är att denna möjlighet inte används i rätt utsträckning och att det finns alltför generösa regler för hur länge en person kan vara frånvarande utan att ersättningen sätts ner. Till exempel har en person rätt att behålla full ersättning vid frånvaro om den beror på sjukdom eller vård av barn förutsatt att frånvaron inte är längre än 30 dagar. Liberalerna anser att det är rimligt att etableringsersättningen sänks vid frånvaro på grund av t.ex. vård av barn till 80 procent på samma sätt som det sker vid frånvaro från till exempel arbete eller aktivitetsstöd. Detta är ett led i att också anpassa etableringsbidraget till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket. Vi anser också att rutinerna kring rapportering av skolk och frånvaro måste skärpas och etableringsersättningen måste sänkas när det är befogat. *En reducerad etableringsersättning vid frånvaro vid vård av sjukt barn innebär att anslag 1:3 minskas med 30 miljoner kronor år 2017.*

Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form måste läggas ner. Det behövs en ny myndighet som prioriterar de grupper som har det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av till exempel låg utbildning och svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar framförallt om nyanlända, unga och personer med funktionsnedsättning. Den nya myndigheten ska ha två huvudsakliga uppgifter. För det första ska myndigheten organisera de arbetsmarknadspolitiska programmen och lönestöden. För det andra ska myndigheten administrera de offentliga delarna av arbetslöshetsförsäkringen. Det handlar om att med insatser, program och subventionerade anställningar stötta den allt större delen av de i arbetslöshet som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Det är centralt att Arbetsförmedlingen effektiviserar sitt etableringsarbete och har fokus på kostnadsbesparingar. Myndighetens upphandlingar måste förbättras och Liberalerna anser liksom Riksrevisionen (RiR 2016:21) att upphandling även måste innefatta en analys av de ekonomiska konsekvenser som myndighetens vägval innebär. Myndigheten måste systematiskt följa upp och analysera olika insatser. Det tar resurser i anspråk men när kostnaderna för etablering nu ökar så markant är det viktigt att de mest effektiva och bästa metoderna och insatserna används.

Det stora antalet asylsökande och nyanlända elever innebär en stor utmaning för den svenska skolan. Skolgången för asylsökande och nyanlända elever behöver förbättras ytterligare. På längre sikt krävs att staten tar tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige, men innan den reformen förverkligas behöver kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är hög.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända elever ska få extra undervisning i svenska och att den ska

anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att eleven snabbt ska kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt.

De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige ska ges en möjlighet att uppnå kunskapsmålen i svensk grundskola. Liberalerna har därför föreslagit att de bör omfattas av en förlängd skolplikt till 18 respektive 20 år, kunna studera enligt en prioriterad timplan och få ett kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet.

Svensk skola lider av ordningsproblem och det är framförallt de svaga eleverna, till exempel i utsatta områden, som drabbas. Skolor med ordningsproblem bör få möjlighet till mer resurser för att aktivt kunna arbeta med att komma tillrätta med ordningsproblemen. Vidare vill vi ge resurser för att förebygga skolans ordningsproblem och inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan. Liberalernas satsningar på skola och utbildning presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Det civila samhället spelar en viktig roll när det gäller att främja nyanländas väg in i det svenska samhället. Verksamheten med flyktingguider introducerades under Liberalernas tid i alliansregeringen och har bidragit till att nya kontakter och mötesplatser skapats mellan nyanlända och det civila samhället. Det handlar om verksamheter som till exempel bidrar till språkträning och kunskaper om det svenska samhället. Idrottsrörelser och kulturföreningar bedriver stimulerande verksamheter som samtidigt skapar nätverk och värdefulla kontakter.

Det civila samhället är ett omistligt komplement till det offentligas insatser och bidrar till fler vägar in i det svenska samhället. Huvudansvaret för att stötta varje nyanländ individ att komma in i det svenska samhället ligger på det offentliga, men det offentligas insatser kommer aldrig att vara tillräckligt. Det har bland annat tydliggjorts under det senaste året när det gäller att akut ta hand om asylsökanden.

För att hjälpa och välkomna fler nyanlända in i samhället krävs många aktörer varav det civila samhället är centralt. Vi anser att det är rimligt att det offentliga bidrar med finansiellt stöd till civilsamhället för verksamhet som kan kopplas samman med asylsökande och nyanländas väg in i det svenska samhället. Det behövs fler arenor och verksamheter som möjliggör mötesplatser för nyanlända och civilsamhället. Samtidigt måste en tydligare granskning av stöd till olika organisationer göras. Skattemedel ska aldrig gå till organisationer som motverkar jämställdhet och demokratiska principer.

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Skolresultaten är generellt på en låg nivå och arbetslösheten hög. Många människor är beroende av försörjningsstöd och trångboddheten stor. Den politiska delaktigheten ligger ofta på lägre nivåer än i övriga landet. Brottligheten påverkar områdena negativt både på grund av faktisk utsatthet för brott men också på grund av en känsla av otrygghet. I de områden där utsattheten är som störst förekommer parallella strukturer vid sidan av det demokratiska rättssystemet. Det handlar om organiserad kriminalitet som utövar makt genom att anspela på sitt våldskapital. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, starkt fördömande attityder mot hbt-personer, hederskultur och religiös fanatism. Polisen konstaterar att våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa av områdena.

Liberalernas slutsats är att det behövs långvariga insatser, inte kortsiktiga projekt, för att ge invånarna i områdena bättre möjligheter att förbättra sin situation liksom för att lyfta områdena i sig. Polis, skola, socialtjänst, bostadsbolag och det civila samhället

måste i samverkan arbeta metodiskt och långsiktigt för att förbättra och normalisera situationen i områdena. Samhällets institutioner får inte abdikera. Liberalerna vill se fler kommunala förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter i olika utsatta områden runt om i landet.

Liberalerna drev under alliansregeringens tid ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden vilket gav resultat. I 14 av 15 av de mest utsatta stadsdelarna ökade sysselsättningen. Ett prestationsbaserat stimulansbidrag infördes 2012, vilket fördelades på 15 stadsdelar i nio kommuner där arbetslösheten var hög liksom andelen som levde på försörjningsstöd och där behörigheten till gymnasieskolan var på en låg nivå. Boverket, som samordnade utvecklingsinsatserna, konstaterar i sin utvärdering att det prestationsbaserade stimulansbidraget hade en tydlig påverkan trots förhållandevis små summor och att bidraget gav positiva effekter på arbetet i stadsdelarna. I stället för att utveckla alliansregeringens arbete har regeringen dessvärre lagt ner satsningar på dessa områden men avser nu att återuppta arbetet till viss del. Det är olyckligt att viktigt arbete och tid på detta sätt har gått förlorat.

Liberalerna vill därför återinföra och permanenta ett prestationsbaserat stimulansbidrag på 100 miljoner kronor årligen till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Vi vill också inrätta ett nationellt råd för ett långsiktigt nationellt samverkansarbete som har ett övergripande ansvar för att samla olika aktörer, sprida goda exempel och följa upp insatser som görs i utsatta områden. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att sammanlagt 105 miljoner kronor tillförs anslag 4:1. Därmed avvisas regeringens satsning om 50 miljoner kronor år 2017 under samma anslag.*

Det behövs fler synliga och närvarande poliser, inte bara vid utryckningar. Polisen måste ges förutsättningar till ökad samverkan med andra samhällsaktörer i området, till exempel skola och socialtjänst. Detta förutsätter fler poliser som har en särskild roll i att lokalt motverka gängkriminalitet och uppmärksamma ungdomar som är på väg att hamna snett i tillvaron.

Liberalerna satsar kraftigt på att öka antalet poliser, vilket närmare presenteras under utgiftsområde 4.

Skolan i många utsatta områden har stora utmaningar. Skolresultaten och utbildningsnivån är generellt på låga nivåer. Vidare bor många nyanlända elever ofta i utsatta områden vilket också bidrar till extra utmaningar för skolan och områdena. Förutsättningarna för skolor i utsatta områden är därmed betydligt mer komplexa än i många andra skolor.

Liberalerna anser att staten ska ta tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige. Innan den reformen förverkligas måste kommuner satsa mer på skolor med låga resultat vilka ofta finns i utsatta områden. Liberalerna anser att de elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden. Denna satsning presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Liberalerna och övriga allianspartier har under senare år drivit på för ett stärkt skydd mot diskriminering. Bland annat har

skyddet mot åldersdiskriminering stärkts och ett förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har införts.

Fortsatt arbete krävs för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund, för att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt samt för att lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Verksamheten hos

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering. Även arbetet på lokal och regional nivå mot diskriminering är av stort värde.

Liberalerna och alliansregeringen presenterade i början av 2014 Sveriges första hbt-strategi. Syftet med strategin var att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. I strategin anges att det under 2017 ska göras en uppföljning. Vi är därför kritiska till att regeringen inte aviserar en sådan uppföljning under 2017 vilket Liberalerna anser måste ske.

Hbt-personer möts än i dag av fördomar och dåligt bemötande i olika delar av samhället. Intoleransen föds ofta ur okunskap. För att hbt-personer ska känna sig trygga i mötet med det offentliga anser vi att det krävs ett kompetenslyft avseende hbt-frågor inom skola och fritid, socialtjänst, vård och omsorg och andra välfärdstjänster som kommuner och landsting ansvarar för. Det bör ske genom integrering av hbt-frågorna i verksamheter som kommuner och landsting ansvarar för, bl.a. genom hbt-kompetenssatsningar på vårdcentraler, ungdomsmottagningar och boenden. RFSL:s initiativ till hbt-certifieringar av olika verksamheter och olika utbildningar kan här vara ett exempel, men också andra former av utbildningssatsningar och kompetenshöjande åtgärder behövs. Inom ramen för det utökade anslag på området som regeringen aviserar i budgetpropositionen anser vi därför att en kompetenssatsning bör göras riktad till sådana verksamheter som kommuner och landsting ansvarar för.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet är inte en fråga om tyckande, det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Liberalerna ser behovet av att inrätta en ny jämställdhetsmyndighet och det är glädjande att regeringen aviserat att så kommer att ske. Det behövs en myndighet för att bidra till ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken.

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitisk syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att

jämställdhet inte kommer av sig självt utan kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut.

Genom alliansregeringens ekonomiska politik fick kvinnor bättre ekonomiska förutsättningar. Sedan 2006 har den genomsnittliga arbetstiden för kvinnor ökat, och andelen kvinnor som arbetade heltid 2013 var högre än någonsin tidigare. Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män. Bland de tjugo mest välavlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademikeryrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga och det är olyckligt att regeringen vill försämra möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn.

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämsställda uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. När föräldraförsäkringen, som infördes för att underlätta kombinationen arbetsliv och barn, skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att motverka dessa negativa effekter.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension.

Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högutbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna. Sverige behöver en politik som vänder på detta. Liberalerna tog 2013 ställning för en tredje öronmärkt månad åt vardera vårdnadshavaren i föräldraförsäkringen, en reform som nu är genomförd. Liberalerna fortsätter nu att utveckla sin politik för en jämställd och flexibel föräldraförsäkring.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämsställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla, oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna.

För att ytterligare stärka det jämställdhetspolitiska arbetet behövs mer resurser. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 50 miljoner kronor tillförs anslag 3:1.*

Liberalerna vill med krafttag bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. I dag lever tiotusentals flickor och kvinnor i ofrihet mitt i det svenska samhället. De övervakas i detalj av familjen eller av andra självutnämnda moralväktare. Flickor tvingas in i äktenskap med vuxna män och utsätts för oskuldskontroller. De som trotsar löper stora risker. De hotas, utsätts för våld och vissa får till och med betala med sitt liv. Även

pojkar och unga män drabbas. Allt detta för att upprätthålla en familjeheder som krockar med vårt sekulära och moderna samhälle.

För oss liberaler är det självklart att sätta individen före kollektivet. Samhället måste reagera och agera på samma sätt oavsett en flickas bakgrund, kultur eller religion. Regeringen gör satsningar avseende mäns våld mot kvinnor i allmänhet men vi är kritiska till att det hedersrelaterade våldet inte synliggörs i tillräcklig utsträckning. Hedersvåldet måste bekämpas och Liberalerna anser att det krävs en ordentlig och långsiktig satsning.

En nationell kartläggning måste genomföras för att öka kunskapen och få fram statistik om hur omfattande hedersproblematiken är. Vidare behövs en permanent nationell samordning. Länsstyrelsen i Östergötland och dess kompetensteam har i drygt tio år haft ett nationellt uppdrag att arbeta med hedersfrågor. De har gedigen kunskap och erfarenhet som måste tas tillvara. Det behövs nu en permanent nationell samordning av hedersfrågorna och förslagen i utredningen En nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är intressanta. Hedersproblematiken är en jämställdhetsfråga men är bredare än så. Vi ser med oro på regeringens signaler om att lägga hedersfrågorna på en ny jämställdhetsmyndighet.

Myndigheters arbete måste stärkas och till exempel rättsväsendet liksom Skolverket och Socialstyrelsen måste få resurser för att arbeta långsiktigt med hedersproblematiken. Inom kommuner och landsting behövs kompetenssatsningar. Det är ofta personal i socialtjänsten, i skolan eller i sjukvården som först kommer i kontakt med personer som utsätts för hedersförtryck. De måste ha kunskap att se signalerna och kunna vada rätt åtgärder.

Det civila samhället gör ett viktigt arbete för att stötta offren och för att sprida kunskap och behöver mer stöd. Mer stöd måste ges till den feministrörelse som vuxit fram i utsatta områden.

Vi vill också att myndigheters agerande vid varje fall av dödligt våld i en hederskontext måste granskas. Hotbilden har ofta varit känd i förväg när en människa utsatts för hedersmord och frågan måste ställas vad samhället kunde ha gjort för att stötta offret mer.

Hedersrelaterade motiv ska kunna leda till strängare straff och därför behövs en ”lex Fadime”. Vidare måste samhället kunna ge offren ett långvarigt skydd och i vissa fall en permanent skyddad identitet. Barnäktenskap ska bekämpas. Barn ska inte leva under äktenskapsliknande former och det gäller även asylsökande barn som påstås vara gifta. Vi vill täppa till de sista luckorna i förbuden mot barnäktenskap. Utomlands ingångna barnäktenskap ska inte erkännas i Sverige.

För att stärka och permanenta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck avsätter Liberalerna en halv miljard kronor under fyra år. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 80 miljoner kronor tillförs ett nytt anslag 3:2.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

Tabell 1 Anslagsförslag 2017 för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1 Etableringsåtgärder	209 030	
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	21 643 414	+355 093
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	6 379 887	+24 167
1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	3 598 643	+30 093
1:5 Hemutrustningslån	331 982	
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	111 966	-573
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	62 919	
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	247 539	+50 000
4:1 Åtgärder mot segregation	50 000	+55 000
<i>Nya anslag</i>		
3:2 Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck		+80 000
Summa	32 635 380	+593 779
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>		
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande		+355 093
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare		+54 167
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare		-30 000
1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare		+30 093
2:1 Diskrimineringsombudsmannen		-573
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder		+50 000
3:2 Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck		+80 000
4:1 Åtgärder mot segregation		+105 000
4:1 Åtgärder mot segregation		-50 000

Fredrik Malm (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)